

ПЕДАГОГІЧНІ ДИСЦИПЛІНИ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В. В. КОРНЕЩУК

Україна, Одеса, Одеський національний політехнічний університет

Система вищої освіти України, зокрема технічної, спрямована на забезпечення висококваліфікованих, мобільних фахівців, здатних конкурувати на міжнародному ринку праці. Професійну підготовку таких фахівців здійснюють викладачі вищої школи, від компетентності та професіоналізму яких залежить її якість та результат. Проте, слід констатувати, що сьогодні в країні не здійснюється спеціальна підготовка викладачів вищої школи, що призводить до суперечності між вимогами до сучасних спеціалістів з вищою освітою та відсутністю спеціально підготовлених для їх навчання викладачів. Як засвідчує практика, викладачі фахових дисциплін у вищих навчальних технічних закладах не мають педагогічної підготовки, їхні педагогічні вміння й навички формуються безсистемно, шляхом спроб і помилок, набуваються з досвідом педагогічної діяльності, що потребує тривалого часу. Дублювання досвіду колег також не гарантує ефективного накопичення психолого-педагогічних знань, оволодіння різноманітними методиками викладання спеціальних дисциплін, методами активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів, новітніми педагогічними технологіями підготовки спеціалістів технічного профілю. Тому проблему спеціальної підготовки педагогічно компетентних викладачів для вищої школи вважаємо актуальною і такою, що потребує нагального вирішення.

Певною мірою розв'язати означену проблему можна під час магістерської підготовки студентів технічних спеціальностей. Навчальним планом підготовки магістрантів в ОНПУ передбачено вивчення кількох дисциплін педагогічного циклу: «Болонський процес і методика викладання у вищій школі» та «Педагогіка і психологія вищої школи», на кожную з яких відведено по 36 лекційних годин. Не викликає сумніву той факт, що ознайомлення з теоретичними положеннями, передбаченими вивченням таких дисциплін, не може забезпечити педагогічну компетентність майбутніх викладачів вищої школи. Проте, організувати вивчення цих дисциплін можна таким чином, щоб магістранти не тільки отримали уявлення про загальні категорії педагогічної науки, теоретичні засади організації навчально-виховного процесу у вищій школі, психологічні аспекти, що забезпечують навчально-пізнавальну діяльність студентів, але й набули певного досвіду викладацької діяльності.

Для цього пропонуємо, щоб вивчення теоретичних положень відбувалося на лекціях з дисципліни «Педагогіка і психологія вищої школи», а набуття практичних навичок підготовки до занять та їх проведення. – в процесі вивчення курсу «Болонський процес і методика викладання у вищій школі» (для цього бажано, щоб вивчення цих курсів відбувалося послідовно). Таке вивчення дисциплін педагогічного циклу у вищій технічній школі сприяє тому, що магістранти не тільки знайомляться з методами й формами організації навчально-виховного процесу у ВНЗ та його контролю, структурою професійної діяльності викладача, але й переносять отримані знання на власну педагогічну діяльність.

Здійснити таке перенесення дозволяють міні-лекції, що їх проводять магістранти на заняттях з дисципліни «Болонський процес і методика викладання у вищій школі». За кожним магістрантом викладач закріплює певне навчальне питання, рекомендує літературу для його підготовки. Магістранти самі готують навчальний матеріал, оформляють методичну розробку до проведення міні-лекції, в яку заносять як навчальну інформацію щодо запропонованого питання, так і методичні рекомендації до його викладання: що має бути законспектовано аудиторією; які контрольні питання сприятимуть актуалізації попереднього матеріалу та його зв'язку з тим, що вивчається; які методичні прийоми доцільні для викладу певної інформації; які прийоми будуть застосовуватися для встановлення й підтримки контакту з аудиторією; які наочні засоби або роздавальні матеріали сприятимуть засвоєнню навчальної інформації, що пропонує магістрант-«викладач». Кожну методичну розробку викладач перевіряє та надає допуск до проведення міні-лекцій.

Наприкінці занять відбувається дискусія, в процесі якої аналізується кожна міні-лекція, характеризуються переваги й недоліки кожного магістранта-«викладача». Такий аналіз досить корисний для наступних доповідачів, що мають можливість вчитися не на власних помилках, а на помилках інших. Крім того, магістранти постійно намагаються внести щось нове й цікаве у проведення своїх міні-лекцій щоб зацікавити та здивувати аудиторію. Атмосфера змагання й усвідомлення можливості набути власний досвід викладацької діяльності роблять вивчення педагогічних дисциплін у технічному ВНЗ доволі ефективним.

Перевагами такого підходу до вивчення педагогічних дисциплін магістранти ОНПУ вважають: можливість побувати на місці викладача, набути практичних навичок з підготовки навчальної інформації та її безпосереднього викладання, встановлення зв'язку з аудиторією; можливість порадитися з викладачем, отримати допомогу щодо обраної навчальної інформації та способів її подання; коментарі викладача до кожного виступу; сприятливу психологічну атмосферу проведення занять; об'єктивність оцінювання магістрантів-«викладачів»; оцінювання інших, виявлення їхніх помилок спонукає не припускати їх під час власних виступів; проведення ділових ігор, тестувань тощо; надання студентам можливостей до самореалізації та самовираження; можливість подолати страх виступу перед аудиторією; можливість зрозуміти, чи здатен бути викладачем; зацікавленість процесом, завдяки чому підвищується мотивація до вивчення дисципліни, бажання відвідувати заняття; можливість поглянути на діяльність викладача з іншого боку, що збільшує повагу до педагогічної діяльності; можливість висловити власну думку щодо виступів колег; можливість познайомитися один з одним краще, адже до магістерської підготовки всі студенти навчалися за різними спеціальностями, в різних потоках.

Така нетрадиційна побудова курсів педагогічного циклу змушує кожного працювати над собою, вчить слухати інших, проявляти повагу до них; змога порівняти свої можливості щодо викладання з можливостями інших магістрантів; аналіз необхідних викладачеві якостей призводить до оцінки власних; участь усіх без виключення магістрантів у процесі підготовки лекцій і методичних розробок до них; активізацію самостійної роботи магістрантів.

Недоліками вивчення дисциплін педагогічного циклу магістранти називають: відсутність практичних занять, на яких можна було б навчитися певним прийомам з підготовки й читання лекції, ораторському мистецтву тощо; проведення однієї міні-лекції замало для підготовки до майбутньої викладацької діяльності; недостатнє використання в процесі вивчення дисципліни ділових, рольових ігор, тренінгів тощо; обмежені можливості конспектування навчального матеріалу, пов'язані з недостатньою методичною компетентністю окремих магістрантів-«викладачів»; наявність кількох «лекторів» протягом одного заняття утруднює сприйняття їхньої манери поведінки, тону, інтонацій; невміння деяких магістрантів-«викладачів» правильно розподіляти навчальний матеріал за часом, не завжди чітко й доступно викладання матеріалу; відсутність досвіду викладання обмежує можливості магістранта-«викладача» зацікавити аудиторію.

Сподіваємося, що запропонований підхід до вивчення дисциплін педагогічного циклу в технічних ВНЗ стане першим кроком у вирішенні проблеми підготовки викладачів для вищої школи у розглядуваному напрямі.